

Gevaarlijke gekken

Auteur(s):

Jonkhoff, W.

Verschenen in:

ESB, 86e jaargang, nr. 4294, pagina 121, 9 februari 2001

Rubriek:

Van de redactie

Trefwoord(en):

Een spook waart rond door Europa en lezers van dit periodiek zal haar naam bekend voorkomen. Bovine spongieuze encephalopathie, kortweg BSE, heeft de spring gemaakt van het Verenigd Koninkrijk naar (onder andere) Nederland, Duitsland en Italië. Daar maakt het runderen ziek en berooft het boeren, maar ook politici, consumenten en slagers, van de slaap. Tot nu toe zijn 84 mensen aan de menselijke vorm van BSE, de ziekte van Creutzfeldt-Jakob, overleden. De vraag naar rundvlees is inmiddels met naar schatting 20 tot 27 procent afgenomen.

De Europese Commissie heeft sinds 1 januari een testverplichting ingevoerd voor geslachte runderen ouder dan dertig maanden. Niet geteste runderen in die leeftijdsklasse moeten worden opgekocht en vernietigd. Van de in de eerste helft van januari geteste 311.000 runderen bleken 22 besmet. Bij tien à vijftien dieren bestaat een vermoeden van besmetting. Om de consument weer vertrouwen te geven in rundvlees, gaat de EU over lijken. Er zouden tot nu zo'n 54.000 niet-geteste runderen zijn vernietigd; de verwachting is dat dit aantal zal oplopen tot 1,75 miljoen in het eerste halfjaar van 2001¹. De zucht naar zuiverheid zal naar verwachting tot 2005 ongeveer drie miljard euro extra kosten. Is het consumentenvertrouwen dit waard?

Een gelukje heeft Nederland: doordat in ons land relatief veel snelle meetcapaciteit aanwezig is, is Nederland uitgezonderd van de verplichte opkoopregeling van de EU. Dit is niet alleen prettig vanuit ethisch oogpunt. Immers, een beperkte testcapaciteit zorgt voor adverse selectie. Het leidt ertoe dat enorme aantallen gezonde dieren worden omgebracht. Het is bovendien nog grotendeels onbekend hoe de ziekte zich verspreidt. Ook onbekend is hoe mensen er mee geïnfecteerd worden. Dit heeft te maken met de lengte van de incubatietijd, die tussen de vier en veertig jaar bedraagt. Om de ziekte uit te bannen zouden in principe alle Europese koeien moeten worden gedood. Als er een overblijft waarvan niet met zekerheid kan worden vastgesteld of het dier BSE, kan niet worden uitgesloten dat de ziekte vroeg of laat weerkeert.

De afweging of zoveel gezonde dieren moeten worden opgeofferd om de kans om de ziekte op te lopen te reduceren tot nul², hangt er mee samen dat alleen volledige verdwijning van BSE voor langere tijd het consumentenvertrouwen weer kan herstellen. De kans om de ziekte op te lopen is, afgaande op de bovenstaande cijfers, heel klein. Daling hiervan is door de gebrekkige kennis en meetcapaciteit echter niet te verwachten. Minister Brinkhorst heeft inmiddels een keuze gemaakt en het slachten van gezonde dieren onethisch genoemd.

Ook de LTO maakt zich hierover druk. De behartiger van boerenbelangen betwijfelt of de druk vanuit landen die wel aan de verplichte opkoopregeling vastzitten, niet te groot zal worden. Het ruimen van runderen is immers niet alleen een kwestie van BSE-verijdeling, het gaat ook om het in evenwicht brengen van vraag en aanbod. Als Nederland niet meedoet aan het afmaken van gezonde dieren, drukt dit de marktprijs van rundvlees, tot verdriet van het Europese buitenland maar ook van de boeren alhier. Zeker als een opkoopregeling een mooie vergoeding garandeert.

Het valt te bezien of de discussie niet vervormd wordt tot een discussie over de inkomensonzekerheid van de veehouders, slachters en vleesverwerkende industrie. De veehouderij is in Nederland een te weinig concurrerende sector, die daardoor aan overgewicht leidt. Natuurlijk treft het BSE-spook de veehouders in bijzondere mate en is het begrijpelijk dat een opkoop regeling hen vriendelijker in de oren klinkt dan een lage marktprijs voor een ongewenst product. De één z'n dood is de ander z'n brood. Een dergelijke tactiek der verschroeiende aarde kent op langere termijn echter geen winnaars.

Beter dan een nietsontziende runderenmoord zou zijn de consument in de winkel te laten bepalen wat te doen met het risico op gevaarlijke gekken. De kans op het oplopen van BSE is veel kleiner dan het oplopen van hart- en vaatziekten door rokers. Wel zullen diegenen die het risico van rundvlees eten nemen en ziek worden, de ziektekosten afwentelen op de betalers van ziektepremies. Maar aangezien het hier gaat om hele kleine aantallen patiënten, zal de schade die dit veroorzaakt gering zijn. Belangrijker is dat de pogingen om de ziekte te elimineren vruchteloos zijn zolang voldoende kennis over de manier waarop BSE zich verspreidt, ontbreekt. Alle Europese koeien zouden moeten worden afgemaakt. Dat gaat te ver. De consument is prima in staat zelf de risico's van het eten van rundvlees te beoordelen. Het weinige dat over de ziekte bekend is, namelijk het gevolg van besmetting, zou de consument duidelijker gemaakt moeten worden. Daarbij heeft ook de carnivore consument voldoende alternatieven. Zoals het nu lijkt heeft een vierde tot een vijfde van de consumenten het risico te groot geacht dan wel andere vlezen opgezocht, met alle bijbehorende gevaren³. Er is derhalve geen reden om alle Europese koeien tot gevaarlijke gekken te verklaren

1 Zie Rundveestapel EU moet veel kleiner, *NRC Handelsblad*, 30 januari 2001, en Nederland zal gezonde koeien moeten doden, *de Volkskrant*, 5 februari 2001.

2 Een treffend voorbeeld van een dergelijke kosten-kansenafweging met betrekking tot de gezondheidszorg is te lezen in W.P.M.M. van de Ven, [Gepaste-zorgpolissen in het ziekenfonds](#), *ESB*, 3 maart 2000, blz. 172-176.

3 Zie R.J. van den Bergh, [Gekke regelgeving](#), *ESB*, 1 januari 1997, blz. 3.